

Prof. zw. dr hab. Agnieszka Ogonowska

Katedra Mediów i Badań Kulturowych IFP

Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie

Wpłynęło do Dziekanatu WZiKS
Dnia
Podpis
6.06.2017
Kamela Perz

Recenzja pracy doktorskiej mgr Agnieszki Całek pt. „Funkcje nadawców i odbiorców w partycypacyjnym modelu kreowania i użytkowania opowieści transmedialnej”

Kultura konwergencji i kultura partycypacji to z pewnością inspirujące poznawczo i badawczo konteksty funkcjonowania przekazów kulturowych.

Zwłaszcza, gdy te dwie kategorie odnosimy nie tylko do zastosowanych strategii narracyjnych, ale także do konkretnych sposobów użycia i produkowania takich przekazów w przestrzeniach, głównie nowych mediów. Widoczna w tym kontekście koegzystencja tradycyjnych i posttradycyjnych układów komunikacyjnych jest szczególnie istotna dla opisu procesów tworzenia, dystrybuowania i konsumowania przekazów, zwłaszcza w kontekście działań tzw. prosumentów.

Autorka rozprawy syntetycznie i klarownie opisuje te zagadnienia teoretyczne, odnosząc się do literatury przedmiotu, w tym głównie do prac medioznawczych i kulturoznawczych. Opisuując praktyki nowomediálne użytkowników, co słuszne i zasadniczo istotne dla problematyki tej pracy, odwołuje się do funkcji opowieści transmedialnych. W tym fragmencie rozważań brakuje mi badań własnych dotyczących użyteczności tychże opowieści. Chodziłoby o badania przeprowadzone np. z perspektywy teorii użytkowania i korzyści, które – choć w ograniczonym zakresie – ukazywałyby deklarowane i realizowane potrzeby, np. społeczne, ludyczne, czy poznawcze. Praktyki konsumowania całych historii wydają mi się szczególnie istotne, podobnie jak odpowiedź na pytanie o źródła motywacji takich działań. Wydaje mi się, że jest to sprawa kluczowa, np. w projektowaniu rozwiązań edukacyjnych w ramach edukacji formalnej, zinstytucjonalizowanej. W odniesieniu do tej propozycji, ciekawe byłoby zbadanie, jak sytuacja

przedstawia się w Polsce, i czy kategoria, np. „globalnego nastolatka”, czy – idąc tym tropem – „globalnego dorosłego” obowiązuje, ma zastosowanie do opisu medialnych zachowań rodzimych użytkowników/twórców globalnego doświadczenia popkulturowego? Innymi słowy, recenzowana praca w dużym stopniu bazuje na analizie konkretnych tekstów i ich medialnych repozytoriów, a bardzo niewiele jest odniesień do badań empirycznych, własnych lub nawet zastanych, które odnosiłyby się do producentów, konsumentów, prosumentów „z krwi i kości”. Jak można byłoby scharakteryzować, np. socjodemograficznie tą część odbiorców, którzy nie poprzestają na jednym tekście, lecz właśnie interesują się bardziej rozbudowanymi narracjami, „rozwijającymi się” na różnych platformach medialnych? Z czego wynika ich wyjątkowa aktywność (mobilność, ruchliwość, „zachowania kłusownicze”) na rynku „usług kulturowych”? Jaką rolę odgrywają w tych zachowaniach czynniki podmiotowe a jaką kulturowe i społeczne (w grupie tych ostatnich, np. cechy samych mediów, obecność innych użytkowników)? Z czego wynika ich zaangażowanie w tworzenie, komentowanie, przetwarzanie narracji?

Ciekawe i w pełni zasadne wydaje mi się zaproponowane przez Doktorantkę rozgraniczenie dwóch kategorii: „opowiadania transmedialnego” i „opowieści transmedialnej”, co znaczenie porządkuje rozważania Autorki odwołujące się m.in. do koncepcji H. Jenkinsa. Godna uznania jest także skrupulatność, z jaką mgr Agnieszka Całek śledzi rozwój opowieści transmedialnej; niezwykle pomysłowe są również stworzone przez Doktorantkę narzędzia badawcze (modele), które z pewnością służą takiej analizie. Poza tym, jak słusznie udowadnia Autorka rozprawy, mogą być one użytecznym instrumentarium do kolejnych badań związanych z tym obszarem. Inspirujące są również analizy dotyczące interakcji między „mainstreamowym” rynkiem producentów, działaniami „oddolnymi” użytkowników oraz zachowaniami autorów tekstów, narracji „wyjściowych” (ur-tekstów). Autorce bardzo klarownie udało się opisać te zagadnienia, jak również zwrócić uwagę na stymulujące „rynek” działania użytkowników (producentów-konsumentów).

Godne podkreślenia jest również to, iż Doktorantka zwróciła uwagę na możliwość adresowania jednego tekstu do różnych odbiorców (na poziomie kodowania znaczeń). Ale w tym fragmencie rozważań Autorki rozprawy brakuje mi również odniesień do własnych lub zastanych badań empirycznych potwierdzających takie spostrzeżenia. Sugerowałabym również, aby Doktorantka zwiększyła nacisk na kwestie związane z kompetencjami kulturowymi odbiorców i odpowiedziała na następujące przykładowe pytania: Co pozwala im zastosować różne strategie interpretacji w odniesieniu do konkretnego przekazu? Czy tylko wiek biologiczny odbiorcy jest dominującym faktorem? Czy też może inne zmienne podmiotowe i socjokulturowe warto byłoby wziąć pod uwagę, by dopełnić analizy?

Bardzo podoba mi się umiejętność aplikowania kategorii teoretycznych do badań własnych, co szczególnie widoczne jest w trzeciej części pracy, poświęconej analizie wybranych produkcji.

Lektura rozprawy, zwłaszcza tych jej fragmentów, które dotyczą autorskich analiz, przekonuje czytelnika, iż Doktorantka posiada duże kompetencje merytoryczne oraz potencjał badawczy oraz jest uważną obserwatorką współczesnej rzeczywistości popkulturowej. Nie tylko potrafi wykorzystywać elementy teorii i koncepcji, ale sama stawia hipotezy oraz pytania badawcze, a w oparciu o zaproponowane przez siebie modele, udziela jasnych odpowiedzi, które wyraża jako sądy autorskie. Nie ukrywa się, co warto docenić, za sądami innych badaczy, co jest tak częstą praktyką w pracach wielu, nie tylko młodych badaczy.

Praca doktorska jest napisana poprawną polszczyzną, a drobne błędy stylistyczne i tzw. "literówki" zostały przez mnie zaznaczone na dostarczonym wydruku. Rozprawa jest spójna merytorycznie, a postawione przeze mnie wcześniej pytania mają na celu jedynie jej udoskonalenie. Chciałabym również poprzez nie zachęcić Autorkę do badania nie tylko praktyk narracyjnych, lecz także podmiotów, które stają za tymi praktykami.

Także zamieszczone w pracy materiały graficzne są starannie dobrane i dopasowane do treści bieżącego wyводу. To samo tyczy się zamieszczonych przypisów.

Konkluzja: Z pełnym przekonaniem stwierdzam, że praca doktorska mgr Agnieszki Całek spełnia wymogi stawiane tego typu rozprawom oraz wnioskuję do rady Wydziału Zarządzania i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego o dopuszczenie Doktorantki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Agnieszka Ignatowska

Kraków, 1.06.2017